

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך יא , תש"כ

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

מתשובות המזכירות המדעית

שם תנועת — קובוץ או קיבוץ ?

מר מ' בר-מגן (כתובתו לא ידועה ; חותמת הדואר: חיפה) מעיר במכתבו למערכת על הכתיב של שם התנועה קיבוץ (—) במאמרו של א' בנדויד (לשונו לעם קיבא). בעל המכתב אומר: הרי תנועה זו חברתה של שורוק היא, ולכן אין לנקד קבוצי, אלא קבוץ, ויש לכתוב קובוץ.

(א"ד) לסימן — לא היה בראשונה שם מיוחד והוא נקרא כמו הסימן ו'. המדקדק ר' יוסף קמחי (אבי רד"ק) היה כנראה הראשון, שראה ליחד לסימן — שם לעצמו, מאחר שגרס חלוקת התנועות לגדולות ולקטנות. הוא קרא לו בשם קיבוץ שפתיים או בקיצור קיבוץ. שם זה שימש עוד קודם לכן, מימי ראב"ע, כתרגום לשם הערבי צ'מה, שציין בדקדוק העברי את התנועות ו ו־ו גם יחד.

אף הסימן ו' לא נקרא מלכתחילה שורוק. בקדמת ימיו של הדקדוק העברי, כבר בימי רב סעדיה גאון, נכתב שמו של סימן זה בלי אימות קריאה שרָק, וכתבי־יד קדומים למדי מעידים על ההגייה שרָק. רק מאוחר יותר, בתרגומו של ר' משה ג'יקטילה לספר אותיות הנוח והמשך לר' יהודה חיובג', אנו מוצאים את הכתיב המלא שורק. הוי"ו באה כאן לרמוז לאיכות התנועה (ו, —). גלגול נוסף נתגלגל השם במאות האחרונות, משנדמתה תנועת ההברה השנייה לראשונה, והתחילו לכתוב שורק או שורוק.

מדקדקים אחדים בתקופה החדשה שינו את ניקודם של שמות תנועות, באופן שכל שם יוצא מנוקד בשתי התנועות הדומות (גדולה וקטנה): סִּגְל, צִּרְה, קִמִּץ (קטן) וכד'.
"לשוננו לעם" אינו נוהג לפי חידוש זה, אלא גורס את הצורה העיקרית קיבוץ.

תִּיקוֹן

בלקט מונחי הטלפון, שפרסמנו ב"לשוננו לעם" קונטרס קקא
(מחזור י, עמ' 253), צ"ל:

spare part
pièce de rechange
Ersatzteil

חִלְף־חִלְק־חִלְוֶף

(לפי לוח התיקונים שבמילון למונחי הטלפונאות, עמ' יא).